

RE-FORMATIO

3. årgang nr. 5.
Allehelgen 1960.

JEG TROR PAA ... DE HELLIGES SAMFUND

Fra Kirkens Skatkammer III

Vi er nu inde i Alle Helgens-Tiden. Da synger vi om "den store, hvide Flok" og glæder os over, at "Helgen her og Helgen hisset" er i samme Menighed". Ja, det er ret en Glædens Tid nu. Thi netop nu, da Verdens Aar fører os ind i Vinterens første Maaned, den taagede og graa November, som er kranset af det sidste Løvfalds gule Blade og de sidste blege Astas, hvis Farver ikke ret kan staa sig mod den korte Dags Tjkning og den tidlige Aftenslumring - netop nu bringer Kirkens Aar os et stort Budskab om Liv og Lys og Udødelighed, idet det med sin Alle Helgens-Tid gør Trosbekendelsens Led om de Helliges Samfund særligt levende for os. Og her staar vi ved et af de største Klenodier i vor Kirkes gamle Skatkammer, men ogsaa ved et Klenodie, som ofte er overset og upaaagtet.

Thi den Realitet, at vi som Kirkens Børn er en Afdeling af de Helliges Samfund, at vi i Kirken, der her fra Jorden rager ind i Himlen, lever i et stadigt Samfund med de fuldendte Hellige, alle Helgener, og at ogsaa vor danske Kirke har en særlig Helligdag med Navnet Alle Helgens Dag - den Realitet betyder i Almindelighed nok ikke det for os, som den er værdig til. Der tales altfor sjældent iblandt os om disse vore fuldendte Brødre og Søstre i Kristus, som hedder Helgenerne. Vi tænker ikke nok paa dem og glæder os ikke nok over, hvad der gennem Guds og Naadens Sejr i dem er skænket os alle. Deres Liv og Exempel, deres Kamp og Udholdenhed og deres Ophøjelse og Lykke i Himlen nu optager os ikke saa stærkt, som de burde, og bringer os ikke den Glæde og det ny Mod, som det vilde være naturligt for os at eje, naar vi som Medlemmer af de helliges Samfund dog er i saa fint og forjættende Selskab og er i Familie med saa store og herlige Personer. Og mange af os har ikke noget personligt Forhold til Helgenerne, endda vi ved vort Fællesskab om vor Herre Jesus Kristus er deres Søsken i en langt inderligere Forstand, end der gives Søsken i nogen jordisk Familie.

Som en lille Hjælp til dybere Indtrængen i den gladelige Realitet, der hedder vort Samfund med alle Helgen, bringes derfor her nogle Smaating fra Kirkens Skatkammer, nemlig nogle Ord af Martin Luther. For ham betød vort Forhold til Helgenerne mere, end det idag er almindelig kendt. Og vi vil derfor lytte til noget af, hvad han har sagt om dette Kapitel i Kristenlivet.

I Aaret 1519 udsender Luther et Skrift - "Unterricht auf etlich Artikel - - " - hvori han bl. a. vil vise, at han ikke er en russitisk Kætter, der forkaster Helgendyrkelsen. Tværtimod. Thi som han udtaler her: "Om

de kære Helgeners Forbøn siger jeg og fastholder jeg med hele Kristenheden, at man skal være de kære Helgener og paakalde dem". Samme Aar udkommer hans Skrift "Om Beredelse til Døden", hvori han blandt sine Raad for, hvordan en Kristen skal styrke sig mod Døden, siger følgende: "Naadens Billede (hvorigennem en Kristen skal betragte sine Synder) er ikke andet end Kristus paa Korset og alle hans kære Helgener. Hvordan skal man forstaa dette? Det er Naade og Barmhjertighed, at Kristus paa Korset tager din Synd fra dig, bærer den for dig og kvæler den. Og at tro dette fast og holde sig det for Øje og ikke tvivle derpaa det er at betragte Naadebilledet og danne det i sig. Paa samme Maade bærer ogsaa alle Helgener i deres Lidelse og Død dine Synder paa sig og lider og arbejder for dig, som skrevet staar Gal.6,2: "Bærer hverandres Byrder og opfylder saaledes Kristi Lov". - - (For Døden skal man bruge Bodens, Salvningens og Alterets Sakramente, thi) gennem disse Sakramenter bliver du indlivet og forenet med alle Helgener og kommer i Helgenernes rette Samfund saadan, at de i Kristus dør med dig, bærer din Synd og overvinder Helvede. - - (Efter Modtagelsen af Alterets Sakramente skal man sige til sig selv:) Har Præsten givet mig Kristi hellige Legeme, der er et Tegn paa og et Tilsagn om Samfundet med alle Engle og Helgener, at de har mig kær, sørger og beder for mig og lider og dør med mig og bærer Synden og overvinder Helvede, saa bliver det og maa det være saadan, det guddommelige Tegn bedrager mig ikke, og jeg lader mig det ikke fratage. - - (Og den kristne kan nu være vis paa,) at mange Øjne ser paa ham. For det første Guds Øjne og Kristi, fordi han tror hans Ord og hænger ved hans Sakramente. Dernæst de kære Engle, Helgenerne og alle Kristne. Thi det er der ingen Tvivl om, som Alterets Sakramente ogsaa viser, at de alle tilsammen som eet stort Legeme løber hen til dette Lem, hjælper det med at overvinde Døden, Synden og Helvede og bærer allesammen med det. Saadan virker Kærlighedens Værk og de Helliges Samfund i Alvor og med Kraft. - - Desuden skal man paakalde alle hellige Engle, især sin Skytsengel, Guds Moder, alle Apostle og kære Helgener, især dem, som Gud har givet ham en særlig Andagt til, men han skal bede saadan, at han ikke tvivler om, at Bønnen bliver hørt. Dertil har han to Aarsager: Den første, at han nu har hørt af den hellige Skrift, hvordan Gud har befalet Englene og Helgenerne - hvad ogsaa Sakramentet giver - at de skal elske og hjælpe alle dem, som tror. Det skal man forholde dem i Bønnen og lægge dem paa Sinde, ikke fordi de ellers ikke vidste det eller ikke vilde gøre det, men for at Troen og Tilliden til dem og gennem dem til Gud maa blive desto stærkere og glædere til at gaa Døden under Øjne. - - "To Aar senere, 1521 udkommer Luthers Udlægning af Magnificat, Marias Lovsang - om Guds Moder siger han her dette smukke Ord: "Maria, hun vil ikke være en Afgud. Hun gør intet, Gud gør alle Ting. Man skal paakalde hende, for at Gud gennem hendes Vilje skal give og gøre, hvad vi beder, saadan bør alle andre Helgener ogsaa paakaldes, for at Værket ganske og aldeles maa forblive Guds". Og i sit Sendebrev til Menigheden i Erfurt 1522 siger han om Helgenerne og en Kristens Dyrkelse af dem: "Hvad han gør mod dem, det gør han mod Kristus, og han må ogsaa træffe Kristus, naar han træffer deres Navn, fordi de er i Kristus og Kristus i dem, og deres Navn er i Kristi Navn og Kristi Navn i deres Navn, hvor de ogsaa er" (Det første og det sidste Citat er bragt efter Max Lackmanns Bog "Verehrung der Heiligen" Versuch einer lutherischen Lehre von den Heiligen", Stuttgart 1958. S. 90 og 106. Alle andre Citater kan findes i "Luthers Werke für das christliche Haus" VI, Braunschweig 1891, S.68f, 73, 75, 76f, 78f og 208. Så positivt taler Reformatoren Luther om Helgenerne! Ganske vist taler han i senere Skrifter anderledes om dem. Men de her anførte Ord har han ogsaa sagt - det er værd at huske i en luthersk Kirke! Og at der et helt Arhundrede senere endnu kan tales i samme positive Aand om Helgenerne, ser vi f. Ex. hos den sløvsigske Præst Niels Heldvads, der i sin Kirkehistorie omtaler vore romersk-katholske Forfædres Helgendyrkelse og gør det uden al Kritik, som vilde han gerne selv have deltaget i

den: "De have og paakaldet Kristi Moder, Apostlene og andre Helgener, som vare hendøde, at de vilde gaa i Forbøn for dennem til vor Herre, at han vilde være dennem naadig, efterdi de vare nu uden Synd i den evige Salighed, de agtede sig selv dertil ikke noksom at være værdige. Ligesom vi vilde paakalde Kansleren, Sekretæren eller nogen anden, som kunde være i Omgængelse med Kongen, at de vilde gaa i Forbøn for os, og sige: O-rate pro nobis (bed for os)" (Citater er hentet fra Niels Heldvads "Historiarum Sacrarum Encolpodon - -", København 1634, Blad 254). Matte disse Vidnesbyrd fra vore Forfædres Tro give os et nyt Mod til at tilægge os hele Fylden i det Samfund med Kirkens Hoved Kristus, som ogsaa er Samfundet med hans fuldendte Lemmer, vore salige Brødre og Søstre, alle Helgener! Og maatte disse snart igen faa den glade, taknemmelige Ære fra os, som er en Forherligelse af Kristus og hans dyre Offer til Synderes Frelse!

Urban Schrøder.

---ooOoo---

I FORBØNNENS FÆLLESSKAB

Ved Allehelgenstide dukker spørgsmålet om forbøn for de døde, og helgenernes forbøn for os her på jord gerne op, nogle tror derpå, andre raser derimod. Denne artikel er et forsøg på at tale jævnt derom, så nogle kristne så måske kan få nyt lys over denne side af kirkens liv. Der er tre grundlæggende synspunkter, vi må fremhæve. I) At bøn altid er ved Jesus Kristus vor Herre. II) At bøn er nødvendig i Guds husholdning. III) At forbøn ikke udelukker et menneskes direkte bøn til Gud. Bøn til Gud er altid ved Jesus Kristus vor Herre. Denne sætning er det meget vigtigt at slå fast lige fra begyndelsen. Vi har ingen anden adgang til Gud Fader end den, der går gennem Jesus Kristus. Det er ham, som er vejen. Det er det samme, som siges med ordene, at bønnen skal være i Jesu navn. Det er kun ved Jesus Kristus og sammen med ham og for hans skyld at vi med vore påkaldelser og begæringer kan få foretræde for vor himmelske Fader. Hvis vi ikke er sammen med Jesus Kristus i vor henvendelse til højeste sted, afvises vi fra Guds trone. Når vi beder til Gud, beder vi aldrig alene, vi beder sammen med Jesus Kristus, vor bøn tages med ind i hans bøn, så Gud Fader hører den som sin søns bøn. Netop det giver Grundtvig udtryk for i salmen "Op til Guds hus vi gå" (DDS-376) hvor det hedder:

Gud siger om vor bøn,
den kommer fra Guds søn.

At bede er altid at følges med Sønnen til Faderen, aldrig at gå egne private smutveje. Det andet grundlæggende synspunkt, vi gør gældende er, at bøn er nødvendig i Guds husholdning. Den sætning sætter vi overfor indvendingen "Hvad skal det nytte?" - Hvad skal det nytte at bede, og hvad skal det især nytte med forbøn for mennesker? Er vi ikke i den almægtige Guds hænder? Er bøn og forbøn ikke udtryk for manglende tro på Guds almagt? - nej, vi skal bede og bede for hinanden, fordi Kristus lærer os det. Ganske vist er Gud den almægtige, som ved, hvad der tjener os bedst længe før vi beder derom, men Gud har skabt os i sit billede, d.v.s. med en vis form for almagt og frihed til at vende os til Gud eller vende os fra ham. I Guds husholdning må der være en vis form for samarbejde mellem Guds almagt og vilje og vor begrænsede almagt og vilje, det gælder et menneskes frelse, men også i spørgsmålet om bøn. I bønnen i Jesu navn bliver vor magt og vilje ligedannet med Guds almagt og vilje, så vi bliver tilgængelige for de gaver, Gud vil skænke os. I forbønnen for et andet menneske samarbejder vi med Guds nåde på, at det andet menneske må være sådan, så det kan

åbne sig for de gaver, Gud har til det, og tage derimod, og i forbønnen er vi med til at drage Guds gaver ned til mennesker. Det gælder både åndelige og materielle gaver. Vi beder altså for hinanden fordi Kristus har lært os at gøre det, og når vi i lydighed varetager forbønnens tjeneste, gør vi den erfaring, at det hjælper at bede, ja, at bøn og forbøn er nødvendig led i Guds husholdning, at Gud ofte kun giver sine gaver, hvor vejen er beredt ved menneskers bøn. Derfor svigter vi vort kald som kristne mennesker, hvis vi ikke øver bønnens og forbønnens tjeneste.

Det tredje grundlæggende synspunkt for forbøn er nu det, at forbøn aldrig udelukker, at et menneske selv direkte beder til Gud. Et eksempel: Vi tænker os et ægtepar, som har en lille pige, som ligger dødssyg. Forældrene beder til Gud for deres barn, at det må blive rask, og da bønnerne er ved Jesus Kristus vor Herre, må den tillige rumme et "dog ske ikke som jeg vil, men som du vil". Men mange kristne forældre nøjes ikke hermed, de beder desuden nogle gange, som er vant til at bede, gå i forbøn for sig. De siger til vennerne: "Vi har det svært. Bed for vor lille syge pige og for os." Jamen, hvad nytte er den forbøn til? Kan forældrene ikke selv gå den direkte vej til Gud? Behøver de at gå denne omvej om ad andre menneskers forbøn? Nej, selvfølgelig beder de selv direkte til Gud, men desuden beder de andre mennesker gå i forbøn for sig, og det vil sige, at forældrene sammen med deres venner i dette anliggende følges med Jesus Kristus til Faderen. Vi kan dog ikke udelukke at forbønnen en overgang kan blive den eneste bøn for den syge pige og hendes forældre. Sygdommen kan skride så alvorligt frem, at forældrene gribes af fortvivlelse, så de ikke magter at bede, da betyder forbønnen, at der dog stadig er mennesker, der kommer til Gud i bøn for dette anliggende, som forældrene ikke magter at bede om mere. På den måde kan forbønnen en tid erstatte et menneskes direkte bøn.

I den forbindelse behøver vi blot at tænke på de mange mødre, som har set deres store børn forlade hjemmet og snart efter barnetroen. Trods børnenes vantro og manglende bøn har de øvet forbønnens tjeneste for dem og ofte var det som om bønnerne ikke blev hørt, og så satte de alligevel frugt, måske mens en sådan mor endnu levede, måske først når hun havde lævet livet her på jord til ende. Vi kan tænke på det klassiske eksempel fra kirkehistorien, Monika, som i mange år bad for sin ugudelige søn, Augustin, som langt om længe omsider omvendte sig og kom til troen. Forbøn kan nå til det yderpunkt, og gør det ofte, at når et menneske ikke selv beder, så er der stadig andre som beder for det, og dog ligger det ønske i forbønnen, at det menneske, man beder for, også selv må bede, så det kan blive til følgeskab på vejen, som er Kristus.

Når vi fastholder disse tre grundlæggende synspunkter, at bøn altid må være ved Jesus Kristus vor Herre, at den er nødvendig i Guds husholdning, at forbønnen ikke ønsker at erstatte den direkte bøn, selvom den kan komme til det, vil vi gå videre for at forstå forbønnens væsen. Forbønnen er en af grundfunktionerne i kirken. Jesus beder for sine apostle, de beder igen for de menigheder, de har grundlagt, som på deres side opfordres til at bede for apostlene, i al den tid, der har været kristendom, har man uanset hvilken konfession, man tilhørte, øvet forbønnens tjeneste. Bøn og forbøn er fællesskab, som består deri, at man følges ad i samme anliggende med Sønnen til Faderen.

Jeg kunne nævne en lang række eksempler på bønnens fællesskab, begynde med den enkeltes forbøn, nævne kirkebønnen ved gudstjenesten, bønnens fællesskab med missionærerne på missionsmarken o.s.v. For i særlig grad at fremhæve, at bøn aldrig er noget man står ene med, men altid er noget, man øver sammen med andre, vil jeg som eksempel nævne tidebønnen, som takket være Theologisk Oratorium er ved at vinde indpas i kirken her til lands igen. Davids salmer er en væsentlig bestanddel af tidebønnen. Der er bestemt Davidssalmer til hver dag. Nu kan det ske, at en flok stu-

denter en morgen i en århusiansk eller københavnsk kirke står og synger:

..... jeg stønner ved fjendernes råb og de gudløses skrig,
thi ulykke vælter de over mig, forfølger mig grunt.
Hjertet er angst i mit bryst, dødens rædsler falder
(Ps. 55) over mig.

Meget gribende, men hvordan kan det være andet end tom deklamation af gamle bibelske salmer for disse studenter? Ordene passer jo slet ikke på deres gode kår. Men det er ikke tom deklamation, når man forstår forbønnens fællesskab. Disse studenter beder ikke alene, de beder sammen med Kristi legene, som er kirken, de beder sammen med de lidende i Kina, i fængsler og kz-lejre, de forfulgte negre i Sydafrika. Og omvendt beder de en dag i Sydafrika:

Kom lad os juble for Herren,
rabe af fryd for vor frelses klippe,
møde med tak for hans åsyn,
juble i sang til hans pris

(Ps. 95)

Hvor passer disse glade ord dårligt på forholdene i Sydafrika. Det er, som om de der må være ganske meningsløse, men de er det ikke, for heller ikke i Sydafrika er de alene, men er sammen med kirken, Kristi legene, der beder de disse glade ord sammen med danske studenter i gode kår.

Når et lem lider, lider de alle,
når et lem hædres, glæder de sig alle.

(1. Kor. 12.26)

Sådan giver bønnens fællesskab sig udtryk her på jord. Men Kristi legene er jo ikke blot kirken her på jord, den rummer alle troende, hvor de end måtte være på jorden, i himlen og i mellemtilstanden, d.v.s. de helliges samfund. I de helliges samfund sætter den legemlige, sådelt som geografiske og tidmæssige afstande ingen afgørende grænse - kun een grænse er afgørende, troens grænse. Alle troende har del i de helliges samfund, alle vantro er udenfor. Men når vi beder sammen og for hinanden i den del af de helliges samfund, som er her på jord, hvem kan så sætte snævrere grænser for dette bønnens fællesskab end troens grænse? Hven kan med rette sætte grænse ved den legemlige død eller ved himlens port? Er vi ikke i samme menighed her og hisset, er vi ikke eet i Kristus?

Sammen med alle troende påkalder og priser vi i bønnerne Gud. Men er det sådan, at de afdødes sjæle i mellemtilstanden blot på nogen måde skulle have brug for vor forbøn, mens de fuldstændigt helliggøres, ja, hvem tør så være med til at svigte dem? I den hellige skrift findes der en række udsagn om en tilstand mellem den legemlige død og himlens salighed og om, at det er godt at bede for de afdøde. Det er udsagn, der er så svage, at de ikke kan overbevise fornægtere af mellemtilstand og forbøn for døde, men så stærke, at de som med kirken fra oldkirkens dage beder for de afdøde, finder grundlag i skriften for deres praksis og beder for de døde med de ord man beder hverdag, når man følger Theologisk Oratoriums tidebønsbog:

Skænk den den evige hvile, Herre, og lad dit evige
lys lyse for den. Lad den hvile i fred. Amen.

Men vi beder ikke blot sammen med alle troende i det jordiske liv og i mellemtilstanden, vi beder tillige sammen med den store hvide flok, som allerede er i himlen. I Kristus har vi også eet med den. Også med den slår vi følge, når vi går sammen med Sønnen til Faderen. Heller ikke de hellige i Himlen har anden adgang til Faderen end ved Jesus Kristus, vor og deres Herre. Det gælder også den hellige Jomfru Maria, også hendes

henvendelse til Faderen må ske ved Jesus Kristus hendes Søn. Sammen med helgenskaren beder vi til Gud, som det udtrykkes i en enkelt salme "O Jesus hør mig for din død" (DDS 557):

O Jesus frels mig for din død,
løs mig af sorrig og af nød,
af sjæls og legens fare?
Ræger mit sind, mit hjertes grund,
det beder vi i denne stund
med alle helgens skare.

Men ikke nok med det. Vi tror tillige, at de hellige i himlen ikke blot beder sammen med os, men også for os, som endnu har forbøn behov. Iflg. Hal Kochs "Den danske kirkes historie" 1959 s 66 blev Melanctons såkaldte apologi til Augsburgerbekendelsen anbefalet som lærebog til universitetsuddannelsen af de evangeliske præster. I denne apologi står "Vi nedgi-ver, at Jonfru Maria beder for kirken på jord".

Men hvad betyder de helliges forbøn? At den skulle fritage os fra at bede, eller at de skulle have en særlig bønnens smutvej til Gud Fader? Ingen af delene. Men det betyder at de går sammen med os med Jesus Kristus vor Herre til Faderen i anliggender, som de i himlen ser klart, mens vi her på jord oftest ser den uklart p. gr. af synden og den legemelige be-grænsning.

Har nogen nu ligesom set et glint af bønnens fællesskab, hvori vi hjæl-per hinanden ved at bede sammen med og for hinanden, set det som Guds folks fælles vandring med Sønnen til Faderen, så har de forstået lidt af de helliges samfunds herlighed. Så har man måske ikke mere så travlt med at sætte snævre grænser for bønnens virkeområde, men har fået travlt med at øve den forbønnens tjeneste, som Gud nu især har pålagt en selv, og kan kun glæde sig over, at man ikke står alene med sin bøn og forbøn, men beder sammen med hele Kristi mystiske legeme, de helliges samfund, at man følger med alle de troende på jord, efter døden og i himlen med Sønnen til Faderen.

Per Dolmer.

---oo0oo---

GRUNDTVIGS EMBEDSSYN

Ikke helt sjældent hører man fra grundtvigsk side præsteembedet omtalt på en lidt nedladende måde. Dette er i grunden besynderligt, for netop Grundtvig har lovprist kirkens embede, hvad Prenter i sin bog "Protestan-tismen i vor tid" gør opmærksom på. Prenter minder om, at Grundtvigs or-dinationssalme (nr. 294 i den danske salmebog) bestemte ikke udtrykker ringeagt for embedet, eller bare udtrykker ringe interesse for det, tvært imod. Og det er jo rigtigt, hvad Prenter tilføjer: "Hvorledes skulle for-ersten den, der har talt om dåben og nadveren, sådan som Grundtvig har gjort det, komme til at betragte den særlige tjeneste, som øves ved dø-befonten og nadverbord, og de mænd, som udtages til denne tjeneste, som noget ringe og i grunden betydningsløst?"

Prenter nævner ordinationssalmen. Han kunne nemt have omtalt meget andet. Dette skal ske idet følgende. Først nogle mere kendte udtalelser. 1830 udtalte Grundtvig rent ud: "Når man nægter, at der, lige fra den christ-na kirkes begyndelse, har været en ved særdeles indvielse udkåret lære-stand, med forskellige grader, da vrøvler man kun". (Fra "Skal den luth. reformation virkelig fortsættes?"). 10 år senere hedder det: "Christi embedsmænd må derfor nødes med magt og myndighed til at prædike evange-lium, løse og binde syndige sjæle, forvalte sacramenterne, og vel ude-lukke de ugudelige af kirkens samfund, men kun med ordet, uden al verdelig magt". (Fra "Kirkelige oplysninger"). Her afviser Grundtvig tvang,

men betoner i høj grad embedets åndelige myndighed. Om ordinationen si-ger Grundtvig direkte: "Den er, efter mine tanker, så mageløs i christen-heden, at selv i sin fulde friheds-stand vilde Christi kirke neppe tage det mindste fra og kun lægge sin "Troes-Bekiendelse" dertil". ("Frisprog" fra 1839). Men Grundtvig fejler rigtignok til, "at ordinationen kun pas-ser for "gammeldags christne", de moderne, som selv er klogere på alt, kan naturligvis ikke bruge den gammeldags ordination. I samme skrift drøfter Grundtvig også, om de danske superintendenter er rette biskopper. Hertil svarer han nej, for ingen kan "overantvorde et embede i Christi kirke, han ei selv har annammet". Bugenhagen kunde kun forplante præste-embedet videre. På dette tidspunkt vil Grundtvig ikke beklage så stærkt, at Danmark ikke har den episcopale succession (det beklagede han ved an-dre lejligheder), da den presbyterale succession er tilstrækkelig. Men, siger han, hvis de danske biskopper skal være "lovlig forordnede biskop-per i Christi kirke", så må de søge den gamle bispevielse, hvor "den er ordenlig og uafbrudt forplantet".

Og så nogle mindre kendte, men lige så betydningsfulde udtalelser af Grundtvig om samme emne. I en anmeldelse af Neanders kirkehistorie skri-ver Grundtvig om ordinationen "Fordi hånds-pålæggelsen, i og for sig selv er en meget ligegyldig ting, og kan i ingen forbindelse gavne de vantroe, så kan den derfor gierne, i forbindelse med Guds ord, ligesom de i sig selv ligegyldige ting, der bruges ved dåben og nadveren, hos de troende udrette store ting, hvad apostlerne unægtelig også må have meent, siden de ikke blot selv brugte hånds-pålæggelse ved dåben, og gjentog den ved diakonernes indsættelse, men tilskrev endog presbyternes hånds-pålæg-gelse ved høitidelige leiligheder særdeles virksomhed, og advarede deres di-scipler for overilelse med så vigtig en ting. Har man nu først indseet, at ordinationen (indvielsen til kirke-embede ved hånds-pålæggelse) er en ægte apostolisk indretning, da fristes man neppe til at ansee lærernes stilling i Christi kirke for en blot skole-sag", og det er ligeså vel "en egen sag, der kræver en egen guddommelig beskikkelse, at være hyrde og lærer, som at være apostel og prophet i Christi kirke". Imod mulighe-den for præstehovmod siger Grundtvig videre, at det er "ligeså urimeligt at nægte lære-standens ypperlighed, for derved at betage den al grund til overmod, som om man vilde nægte menneskets og oplysningens fortrin, for at ingen skulle misbruge dem, eller opløses deraf". (Theol. Måneds-skraft 1826). To år senere skrev Grundtvig (også i Theol. Måneds-skraft) en artikel "Nye skrifter om troes-regelen i den christne kirke". Heri siger han følgende ord om den romerske kritik af manglerne - specielt manglen af rette biskopper - i den lutherske kirke: "Hvor imidlertid, som hos os, indvielsen i Jesu navn, med hånds-pålæggelse, både er ordenli-forplantet fra den romerske kirke og uafbrudt vedligeholdt, der er skaden ikke farlig, da ånden, når vi bede ham derom, vil give os propheter til bod for bispesavnet".

1853 ønskede Grundtvig at påvise, at det romerske og anglikanske bispesyn ikke nødvendigvis er en betingelse for et ret kirkeliv. Nødvendig er der-imod præsteembedet. "Men at han (d.v.s. præsten) også (d.v.s. foruden sin almindelige præstefunktion), i mangel af en regelret biskop, kan meddele andre det kald og embede, han selv har modtaget, ligesom enhver døbt christen kan meddele dåben, det har det lutherske præsteskabets historie vist og vil fremdeles klarere bevise". Disse ord stod i Dansk Kirketid-ende. I samme skrift - og iøvrigt i samme år - refereres nogle ord, som Grundtvig skal have udtalt til en englænder. Ganske vist er den fremsatte udtalelse altså på anden hånd, men Grundtvig har ikke gjort nogen indsigel-se imod den Englænderen refererer: "Det er intet øjeblik min mening at sige, Grundtvig agter presbyter-ordinationen for ligeså god som den bi-skoppelige, men han holder for at den meddeler en nåde, en gave, et fyld-estgjørende præstedømme. Hans eget udtryk er: "Jeg ved ikke hvad vi have tabt ved ikke at have haft bispe-ordinationen". Han betragter den ved

presbyttere kort sagt som tilstrækkelig, skønt han oprigtig attrår mere. De beviser, hvormed den danske ordinations gyldighed forsvares synes mig at kunne henføres til een påstand: enhver Christen kan give en anden en nåde, som han selv har modtaget, og det modsatte ansees også for at være sandt: ingen christen kan meddele en anden hvad han ikke selv har modtaget."

Me dette citat skal siges stop. Pladsen tillader ikke at bringe flere, skønt det vilde være særdeles let at hente mange andre frem. Hos Grundtvigs nærmeste medarbejdere, Lindberg, Kierkegaard og Birkedal, kunde lignende udtalelser hentes i vid udstrækning. Det, som ovenfor er meddelt, er måske også tilstrækkelig til at overbevise en og anden om, at Grundtvigs embedssyn ikke er skildret med hans verslinier:

Selv bygger ånden kirke bedst,
trænger så lidt til drot som præst.
Ordet kun helliger huset.

I. Em. Hansen.

---oo0oo---

LÆSERNE SKRIVER

(Stykker under denne rubrik står for indsendernes eget ansvar - ikke for redaktionens.)

EN LÆGMAND OM PRÆSTEVIELSEN:

Det synes, som om der er stor åndelig nød i vore præstegårde i disse år. Tre præster siges at være "vendt hjem" til romerkirken og tre at have begået selvmord i afvigte år. Desuden hører man med visse - ikke altfor lange mellemrum om præster, der forlader deres embeder og går over til "andet erhverv", som det betegnende nok hedder. Hvad er årsagen til den mere eller mindre dramatiske flugt fra præstegerningen i vor folkekirke? En præst har fremhævet præstens isolation som den egentlige vanskelighed i hans gerning. Præsten i vor lutherske kirke-afdeling er "hverken det ene eller det andet". Han er ikke en "gejstlig" med en særlig "kvalitet", der kan begrunde hans særlige funktion, men han er heller ikke betragtet som et "normalt" menneske, der udfører en almindelig "samfundsnyttig" gerning. Også på en anden måde kan præstens ensomhed føles knugende, og det er i forholdet til de omgivelser, han i kraft af sin stilling ikke kan undgå at træffe på, hvaenten det drejer sig om kolleger, religiøse grupper, kirkelige og verdslige myndigheder, pressen eller andre repræsentanter for den offentlige mening. Ofte har man indtryk af, at præsten mere er omgivet af hemmelige spioner, der grådigt venter på en ubetænksom blottelse fra præstens side for øjeblikkeligt og ubarmhjertigt at falde over ham, end af medarbejdere, der vil stå last og brast med ham i hvad, der end måtte ske. Men lad nu dette være undtagelsen. Den egentlige årsag til folkekirkepræstens ensomhed skal nok søges et andet sted, nemlig i synet - eller rettere det manglende syn på ordinationens betydning for præstens gerning.

Skønt ordinationen også hos os omgives med megen festivitas, må man erkende, at den ikke i praksis gælder for sin pålydende værdi. Den tages ikke alvorligt. I romerkirken læser man, at ordinationen meddeler præsten en "character indelebilis"; d.v.s. en gang præst, altid præst. Det giver præsten en autoritet, der ikke bare hviler på hans personlige habitus, men hele kirken står bag ham og tager sig af ham, hvordan det end så går ham. Han "droppes" aldrig, således som hans folkekirke-

lige kollega bliver droppet og kynisk overlades til sin egen undergang, hvis han kommer i uføre og ikke kan redde skindet. Næsten til trivialitet hører vi gang på gang påstanden om vore biskoppers "svagthed", og der er jo da også indlysende nok. Nu er det imidlertid ikke min mening, at f. eks. Københavns biskop skal begynde at tale "ex cathedra", men vi savner i bispedømmet en virkelig støtte for den enkelte præst i hans særlige nød eller personlige ulykke. I et præstekonvent udtalte en præst - forøvrigt uden modsigelse fra nogen af de tilstedeværende - at "såden vi fik vor nuværende biskop, har vi ingen biskop haft". Har det at gøre med den "funktionær-mentalitet", der efter professor Lindhardts mening mere og mere dominerer vort samfund og dermed også vor kirke? Eller er der tale om en nivellering af personlighederne som følge af den måde, vore biskopper vælges på? Eller er der tale om en usikkerhed i bispættens syn på deres embede, en angst for at træde det dominerende juridiske element i vor kirkes styrelse over tærne og derved "tabe ansigt"? Uden tvivl spiller alle tre nævnte faktorer ind, men den virkelige grund må sikkert søges i den kendsgerning, at biskopperne "låner" deres myndighed fra et ministerium og ikke har deres myndighed i ordinationen, i kirkens eget åndelige liv.

Der tales ofte med en vis stolthed om friheden indenfor folkekirken. Men hvis denne frihed overhovedet eksisterer, er den så andet end en tilsyneladende frihed, en frihed til ligegyldige ting, der hverken gør til eller fra?

Er den såkaldte "frihed" ikke snarere udtryk for holdningsløshed? For ikke længe siden blev en mand begravet fra en kirke. Han var ikke medlem af folkekirken og efter almindelig omdømme en åbenlys fjende af kirken. Hvorfor bøjede præsten sig? Af to grunde: mandens "position" i sognet og hustruens "indtrængende bønner". Præsten havde ikke mod til at tage en kampsituation og muligvis blive desavoueret og ovenikøbet blive betegnet som "umenneskelig".

Usikkerhed, frygt og deraf følgende ensomhed er resultatet af kirkens manglende tro på sin egen ordination.

Vi ønsker ikke at følge romerkirken i dens syn på ordinationen som en magtoverdragelse til præsten, så at han er i stand til at frembære et virkekræftigt sonoffer for Gud i messen. Men vi ønsker at fremhæve, at allerede apostelkirken lagde vægt på ordinationen som en "nådegave", der skulle bekræfte præsten i fællesskabet med "de ældste", så han kunne være forvisset om, at han aldrig var alene, og derved give ham frimodighed til at bære allehånde trængsler. 1. Tim. 4,14 og 2. Tim. 1,6. Timoteus havde altså virkelig fået en "nådegave" gennem sin ordination. Den skulle han hele tiden vende tilbage til, ligesom enhver kristen bestandig skal vende tilbage til sin dåb, for at hente frimodighed i sit kald.

Hvis biskopperne ikke har mod til at tage deres gerning som "ordinationer" alvorligt - også derved at de altid står på deres præsters side i disses vanskeligheder og ulykker - hvilken funktion har de så, som ikke en juridisk sekretær i kirkeministeriet kan udføre mindst lige så godt? Men så har vi heller ikke en kirke, men en sekt, hvor præstens funktion afhænger af hans charmerende egenskaber og evne til at balancere på popularitetens slappe line.

Sv. Søjnæs.

---oo0oo---

TIL RE-FORMATIO!

Jeg føler trang til her i Re-formatio at sige tak for de meget rige kirkedage i Riisskov. For dem, der kom med et åbent, modtageligt og givende sind - og ikke blot som observatører - blev det en dag man sent vil gle-

me. Hvor var der megen lovsang, tak, tilbedelse og bøn. Dertil kom så alle de gode foredrag og det rige fællesskab mand og mand imellem. Mange rejste hjem, tror jeg, med et stort ønske om at kunne fortsætte den daglige messe og tidebønnerne i deres sognekirke, om ikke hver dag, så dog nogle gange i ugens løb. At vi søstre fik lov at være med i processionen, var for os en officiel tilkendegivelse af, at kirken og diakonien hører organisk sammen, men ville det så ikke være rigtigt om præsterne førte denne tilkendegivelse videre ud, derved at de tog os med i kirkebønnen? Det ville være en stor hjælp for os i vor daglige gerning, og det ville være en stille opfordring til unge om også at tage denne mulighed med ind i deres overvejelser ang. deres fremtidsgerning. Ja, vi beder simpelthen vor kirke om at gøre det.

Søster Ragna.

---ooOoo---

L E S T

Poul Ulsdal: Gudstjenesten i vor Tids religiøse Krise.
Hirschsprungs forlag, 152 s. 10,50 kr.

De følgende Linjer skal blot gøre opmærksom paa ovennævnte Bog. En Vurdering af dens Indhold, den Kirke- og Gudstjenestesyn skal ikke gives her, da det er det, som "Re-Formatio" i det hele taget gaar ind for, og som Læserne kan møde i de fleste af Bladets Artikler. Men gøre opmærksom paa Bogen vil jeg og sige, at her gives os nu for anden Gang i dette Aar en ypperlig Bog om Kirkens Hjerter, om Højmessens og vor Kirkegang (den første Bog herom var Erik Aagaards "Den foragtede Gudstjeneste", som blev omtalt i denne Aargangs Nr. 3). Her faar vi i kortfattet, almen forstaaelig Form noget meget væsentlig af det, som den kirkelige Vækkelse gerne vil sige til vort Folk idag. Jeg mindes nu efter Bogens Læsning, hvordan dens Forfatter, min gode Ven i Højls Præstegaard engang under et Besøg her i Varnæs bladede i nogle gamle Kirke-regnskaber, som jeg daarbejdede med - forfærdet saa han paa mig og spurgte, om jeg virkelig læste sådannoget. Og min Forfærdelse var tilsvarende stor ved at mærke min Vens komplet manglende Interesse for noget saa lækkert som et gammelt, slesvigsk Kirkeregnskab fra det 17. Aarhundrede! Og lad dette, som er fortalt med et Smil og med en venlig Hilsen til Fader Poul i Højls, nu være en anbefaling mere for Bogen! Thi heri ligner den helt sin Forfatter, at den er dejlig fri for alt overflødig, gammelt støv, frisk, oplagt og aktual. Den er som en spændende Ret Mad med rigeligt Peber og Salt, med Sennep og andre stærke Ingredienser i. Den gaar ikke saa meget i Enkeltheder m. H. t. de liturgiske Detaljer, som den gaar om bag disse Ting til selve Gudstjenestens Problematik - den afdækker den Teologi og ikke mindst den ofte saa daarligere Teologi, som idag ligger bag saa mange gudstjenestelige Praxis i vor Kirke. Bogen vil derfor sikkert irritere og vække Modsigelse og forhaabentlig faa Læserne til at tage Stillings. Men det skal den ogsaa - som et Vækkeur skal den ringe for de manges Øren. Thi vække vil den, og til Vækkelse trænger vi, ikke mindst til en Gudstjeneste- og Nadvervækkelse. Derfor anbefales Bogen nu varmt: Køb den, læs den, bliv gal i Hovedet, tank dig om, luk dit Hjerter op for dens Tanker og giv saa Forfatteren Ret og gaa af Sted til Kirke paa Søndag og gør der, hvor du er sat, dit til at realisere den mest menneskeværdige, den dybest og egentligste menneskelige af alle Handlinger, din Sognekirkes Gudstjeneste, den hellige Messe!

Urban Schrøder.

---ooOoc---

John P. O'Connell: Den hellige messe, trin for trin forklaret og illustreret. 36 s. kr. 3,-. Sct. Ansgars forlag.

Denne lille bog fremstiller i tekst og billeder på udmærket måde messen, som den forløber efter den romerske ritus indenfor den vesterlandske liturgiske tradition. Overskueligt fremstilles messens dele: Vi taler til Gud - Gud taler til os, hvorpå vi svarer med vort credo. Vort offer, som indoptaget i Kristi eukaristiske offer frembæres for Gud. Communio og bortsendelsen med velsignelsen til dagligdagens tjeneste for Gud. Netop fordi bogen er så tydelig i sin fremstilling, får man øje på et par af de meningsløsheder, der i den nuværende romerske ritus, først og fremmest, at epistel og evangelium læses vendt mod alteret, skønt bogen netop fremhæver, at begge er Guds tale til mennesker, og naturligvis i samme forbindelse at netop det, som er Guds tale til mennesker, sker på latin ikke på modersmålet. Ligeledes undrer man sig over, at menighedens communion helt overskygges af præstens, i en tid da den romersk-katolske kirke er langt foran os, når det gælder menighedens hyppige communion. Men det svarer jo til, at menighedens communion i Missale Romanum endnu må nøjes med at stå i en parentes. Men bortset fra disse skønhedsfejl, som forfatter og oversætter jo ikke kan lastes for, en god lille bog.

P. D.

A. Dale: Billeder fra livet og Kr. Sommer: Et kristent menneskes frihed. Hjælp til bibelarbejde i foreningerne. KFUM og K's HA-landsudvalg. 32 s. pr. stk. kr. 1,-.

Disse nydelige småhefter er beregnet til bibelarbejde i KFUM og K's bibelkredse, hvori man turde ønske, at arbejde med biblen nå hjælpe til en større forståelse af kirkens tro, men netop dette synspunkt synes at mangle i de to hefter. Førstnævnte er instruktivt vel tilrettelagt, men fremstiller en individualistisk kristendomsform, hvor alt er et spørgsmål Gud og sjælen imellem, som man mener kan trives udmærket, uden en kirke med gudstjeneste og sakramenter, sidstnævnte ligger afgjort for højt for det publikum den er skrevet for, og synes dertil at være præget af en ukonkret og afbleget teologi, som hele tiden afsvækker Sct. Pauli brev til romerne og tager spændingen fra det. Ingen af hefterne er en tilskyndelse til det kristenliv, hvor messen er centrum. Man undrer sig ikke over, at så mange KFUM'er og K'er forsømmer deres søndagspligt!

P. D.

---ooOoo---

I DOMMENS OG FORLØSNINGENS TEGN

I liturgiens lys.

Efter at vi ved Allehelgen og Allesjæle påny er blevet mindet om kirkens egentlige perspektiv og opfordret til taksigelse og forbøn for brødre og søstre i den sejrende og i den ventende kirke, føres vi ved kirkeårets afslutning tilbage til de vilkår, der er vore i den stridende kirke, og som skal mødes med de bortgænges på den store dommens dag. Skønt tenaet er dom og denne verdens undergang er afslutningstiden ikke en bodstid. Som enkelte kristne skal vi vel gøre bod ved tanken om dommen, men som lemmer på Kristi krop skal vi gåde os over, at forløsningen stunder til, og at Herren kommer igen.

22. søndag efter Trinitatis minder os med regnskabsdagen for øje om, at "vi arme syndere og højt opskrevne i din skyldbog", og vor existensmulighed i tid og evighed er derfor ene begrundet i den Guds barmhjer-

tighed, der hører bønner: "Forlad os vor skyld!" - og også forventer den alvorlige bøn herom omsat i kærlighed til næsten som sin naturlige følge. Man kan ikke forholde sin næste del i det brød, man selv skal leve af, "som også vi forlader vore skyldnere".

Derfor skal vi også virkeliggøre vort dobbelte borgerskab på sand måde og give "kejseren hvad kejserens er" (23.S.e.Trin.), idet vi dog betænker, at det jordiske borgerskab dog en gang skal opsluges af det himmelske, og at dette sidste ikke kun er en fremt idg, eskatologisk virkelighed, men at det også her og nu kræver os i tjeneste, og skænker os sin frihed og fred.

At dette i år bliver kirkeårets sidste søndag skal ikke forhindre os i for afrundingens skyld at betænke de sidste kirkeårssøndages karakter. På 24. søndag mindes vi om, at det, vi ser frem til, er jo opstandelse fra de døde - individuelt og som kirke -. Han, som "friede os ud af mørkets magt og satte os over i sin elskede søns rige", har også i Kristi status stillet os ind under den sejr over forfængeligheden, som Kristi dødeopvækkelse er tegn på.

Med tanken om "ødelæggelsens vederstyggelighed på hellig grund" og dens indvarsling af dommens komme afslører 25. søndag efter Trinitatis sig som den egentlige afslutning på kirkens år. De sidste ting er den stridende kirkes livsaften på jorden og genkomsten evigheds morgengry.

De to sidste søndage er væsentligt at betragte som forklarende tillæg. 26. søndag betoner hvilen efter stridens mæje, og domsscenen i II. tekst række det ufortjente og uerkendelige i, at syndere kan få evigt liv ved en dom efter gerninger.

At Kristi herliggørelse både som tekst på 6. søndag e. Hellig tre Konger hører hjemme i Helligtrekongertidens tema - og på 27. søndag e. Trinitatis fremtræder som alle things, hele frelseshistoriens endemål og mening, under skikkelse af "forklarelsen på bjerget", er umiddelbart indlysende. I den evige tilbedelse af "Herren til Gud Faders ære" standser al historie - i frelsens og forjættelsens land.

O.L.P.

---oo0oo---

Kortfattet messevejledning for præster.

Vejledningen viser, hvordan præsten kan fejre messen, hvilke be-
vægelser der kan gøres, hvilke stille bønner, der eventuelt kan
læses. Endvidere er der oplysninger om messetøj og opstillingen
på alteret. Messevejledningen for præster er et stort skridt hen
mod atter at fejre messen i fuld udstrækning efter vesterlandsk
tradition.

Købes ved Re-formatio's ekspedition, Dolmer, Laurbjerg og koster
3 kr.

Kortfattet messevejledning for lægfolk.

Den lange tiltrængte vejledning for lægfolk, så de fuldt ud kan
deltage i messen, synge med på Kyrie, Gloria, Credo, vide når de
skal stå, sidde, knæle. Blev brugt på kirkedagene i Riiskov og
vil fremover blive brugt ved stævner og møder.

Købes ved Re-formatio's ekspedition hos Dolmer i Laurbjerg og
koster 0,50 kr. - 10 stk.: 4,50 kr. - 50 stk.: 15 kr.

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I red-
aktionen sidder Urban Schrøder, Varnæs (ansvh.); Lunc Pallesen; Kgs.
Lyngby, Poul Ulsdal, Hejls og Per Dolmer, Laurbjerg (kasserer). Stof
til bladet sendes til de tre førstnævnte. Bestilling på bladet og økono-
miske bidrag til sidstnævnte. Giro 110988. Abonnement 6 kr. Studenter
4 kr. årligt.